

IPOSTAZE ALE UNUI GENITIV AL „TIMPULUI”

Veronica Ana Vlasin

Academia Română

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca

veronica_vlasin@yahoo.com

Abstract: *Aspects Regarding a Genitive of „Time”.* The study analyses some structures composed by a noun referring to moments in time followed by a genitive in Romanian. The examples were extracted from old Romanian, from dialectal texts and spoken nowadays Romanian text sources. Such structures, having specific time meaning, are frequent and could be considered a semantic category among the uses of genitive in Romanian.

Keywords: *genitive, regent having temporal meaning, terms subdivisions of the year, terms subdivisions of the day.*

Structurile ce urmează a fi discutate sunt constituite dintr-un nominal regent urmat de un nominal în genitiv, care exprimă ideea de moment al zilei, al anului etc. sau perioade mai lungi de timp, săptămâni, luni, chiar epoci istorice.

Ideea de temporalitate¹ este redată de termenul regent, prin sensurile aferente lexemului din structură, determinarea genitivală, prin frecvența cu care se instituie, contribuind la posibilitatea de a considera aceste structuri ca fixând repere temporale exacte. Această circumscriere în timp se datorează, pe de o parte, conținutului semantic al termenilor regenți, pe de altă parte, sensului individualizator adus de prezența în structură a substantivului în genitiv.

Analiza structurilor nu are implicații la nivel sintactic, în toate exemplele², substantivul în genitiv având funcția sintactică de atribut genitival

¹ GA (II, 1966, 123) include, printre valorile atributului genitival, o serie de „nuanțe lexicale datorate sensului celor două substantive (determinat și determinant)”, cum ar fi materia, conținutul obiectului, originea, calitatea etc. și „6. Timpul: *În tăcerea zilelor de iarnă, doar copiii gălăgioși... băteau ghețușurile.* SADOVEANU O. I 390” (idem, 124). Spre deosebire de exemplul din GA, unde nominalul în genitiv este cel care conține sensul temporal, în structurile selectate de noi genitivul este determinant al termenului ce indică reperul de timp.

² Fac excepție exemplele în care genitivul apare cu o prepoziție sau locuțiune prepozițională (*înaintea, în urma, vezi infra, 5.*), situații în care are funcția de circumstanțial de timp în G₃.

(G₁³), iar din punctul de vedere al funcțiilor semantice, pe lângă semnificația generală de posesie, termenul în genitiv poate exprima rolul de Agent – genitivul subiectiv (*răsăritul soarelui, revărsatul zorilor* etc.) (GALR I, 72–73).

Textele sursă sunt reprezentate de scrieri reprezentative pentru limba română veche, precum cele din corpusurile Hasdeu (Cuv. II, LRV I), scrieri cu caracter religios (PO, Coresi, CÎ, Tetr.), texte ale cronicarilor (Ureche, Let., Costin, Let.), iar pentru perioada actuală, am selectat câteva culegeri de texte dialectale (GN, ALRT II, TDO, TDM II, TDMB I) și două corpusuri recente pentru limba română vorbită (CIR, CP), obținând, astfel, și o reprezentare diacronică a structurilor analizate.

Exemplele extrase pot fi clasificate în funcție de sensurile regenților genitivului:

1. Termeni generali: *țimp*, *vreme*, pluralul substantivului *zi* (*zile*) cu sensul de perioadă mai mare de timp:

1.1. Timp. Și venea *țimpu porumbului*⁴ (TDO, 51/6–7⁵); se face mare, vine *țimpu culesului* (TDO, 113/16); când venea *țimpu nașterii* (TDO, 352/2); Când venea *țimpu nunții* se pregătea pentru nuntă (TDO, 416/2). Notăm și situații în care în locul genitivului poate apărea o construcție prepozițională cu *de*: Am spus că vreau să fac și eu un pic de bani cât era *țimp de vară* (TDMB I, 1, 17–18).

Lexemul *țimp* poate apărea în combinații cu diferite prepoziții:

De pe: de vara *de pe țimpu secerii*... până al doilea an (TDM II, 495/5); damigenele era din '916 *de pe țimpu războiului* (TDM II, 583/13–14);

În: Și-n *țimpu iernii* se duce de cătră ziuă (ALRT II, 116/2–3); Asta era-n *țimpu iernii*, la februarie (TDO, 330/13); la fân *în țimpu dimineții* nu se poate lucra la fân la oara șase (TDM II, 76/12–13); și era *în țimpu verii*, mă trimisese cu o vacă (TDM II, 178/8–9); când primăvara, vara *în țimpu fânului*, așa (TDM II, 219/5); într-o seară, *în țimpu culesului* (TDM II, 600/16); era-n *țimpu muncii* (TDM II, 633/25); a avut un buboi după gât *în țimpu armeții* (TDMB I, 2, 74/8–9); pe urmă-n *țimpu nopții* s-a alarmat în sat foc (TDMB I, 2, 30/8); *în timpul lucrului* s-a rupt schela (TDMB I, 2, 48/5–6); și-n *țimpu frământatului* pun și ulei (TDMB I, 2, 79/4–5); că nu putem ca să treierăm chiar *în țimpu adunatului* (TDMB I, 2, 81/6–7); *în țimpu războiului* atuncea tata era în război (TDMB I, 2, 140/6).

Există și exemple în care genitivul este marcat prin procliticul *lui* în structuri cu un substantiv comun: Tot *în țimpu lu război* a ars o vacă [grajdul]

³ Conform clasificării cazurilor (de ordinul 1, 2 și 3) făcută de D. D. Drașoveanu (1997, 94–100).

⁴ Cu excepția exemplurilor din GN, în cazul celorlalte structuri identificate în textele dialectale am recurs la literarizare, transcrierea fonetică nefiind relevantă pentru faptele de limbă discutate.

⁵ Cifra de după bară indică rândul.

(TDM II, 172/17) ori cu numerale cu valoare substantivală: în *timpu lu douăsprezece* a fost asta (TDM II, 301/2–3).

Până la: Cosesc *până la timpu prânzului* (TDO, 210/14–15);

Pe: că *pe timpu fructelor* era atunci (TDM II, 765/9); când era *pe timpu seceratului* la grâu mă sculam de dimineață (TDMB I, 2, 91/20–21);

Pentru: tot *pentru timpu iernii* (ALRT II, 87/21);

Prin: După asta îi lăsăm până când... *prin timpu seceratului* îi răream (TDO, 311/15).

1.2. Vreme: cǎn'du se apropie *vrēm9 rodului* tremăse robii lui (Coresi, Tetr., 65); și aiavea de toate spuneă uceniciloră, ca, cândă va veni *vreamea chinului*, să n'aibă a zice vreunulă dentr'înși că n'au știută că are a cădeă în mâinile vrăjmașiloră (Coresi, CÎ, 84/19–21); că *vreamea postului* treace, ceasulă pocaaniei venit-au (Coresi, CÎ, 88/4); că și *vreamea chinului* lui dospî și ajunsse (Coresi, CÎ, 104/9); Cînd derept aceaia vine *vreamea naștereei*, iaca doi era în zgăul ei (PO, 84/24); curînd va veni *vreamea amărăciunii* tătîni-mieu, că pre frate-mieu Iacob omorî-voiu (PO, 93/41); iară apoi, dacă mai lași *vrēmea socotelii*, afli departe... (Costin, Let., 100/52); Cînd venea *vreamea culesului*, toamna, când se coceau ei (TDO, 111/15); vine *vreamea prășitului* (TDO, 183/17).

În combinație cu diferite prepoziții:

În: și – *vrēmē seceratului* zice-voiu secerătoriloră (Coresi, Tetr., 56); și toată mul'țimē oămeniloră ăra făcândl rŭgă – *vrēm9 tāmăei* (Coresi, Tetr., 100); ca să nu se spămănteaze *în vreamea munciei și chinului* lui (Coresi, CÎ, 88/27); și răbdare arătară-șu *în vreamea chinului* (Coresi, CÎ, 138/36); Și cum au rămas în corabie numai Noe pătriarhul den toată lumea *în vreamea potopului* (PO, 4); *În vremea rezelului* pe patruzeci și opt (GN, 101/XXXIII); o săpat pînă'n *vremăa prîndzului* (GN, 121/LXX);

La: Ruven ieși la secerătură *la vreamea secerăturiei* (PO, 101/14);

Până pe: a mers toată vara *până pe vremea treierîșului* (TDM II, 741/23);

Pe: Și *pe vrēmea coborîțului* acestor oști asupra lui Vasilie-vodă au peritū și Gorgan (Costin, Let., 94/38); Aseară, *pe vremea cinii* / m-asmuța mândra cu câni (ALRT II, 131/10–11); s-a-nregimentat și *pe vremea comunismului* (CIR, 238);

Pentru: iar *pentru timpu verii* (ALRT II, 87/17);

Supt: *Supt vrēmea acelor amestecături* scoasăă Alexandru-vodă (Costin, Let., 73/12); La Hmil era cărțile crăiești, cēle de didēsă căzacilor pre Brabaș și pre dînsul la Vorșeav, *supt vrēmea gătirei* asupra turcilor (Costin, Let., 107/15).

1.3. Zile. Structurile care au ca regent acest substantiv reliefează sensul de durată, perioadă istorică. Nu întâmplător, multe exemple pot fi identificate în scrierile cronicarilor, cu referire la diferite perioade de domnie.

iar au cumpărat Dumitru la vad^ulă Cucutii dela Dobra fata lu Vădislav di *zilele Mivnii vodă*⁴ (Hasdeu, LRV I, 156 – Notiță de cumpărături); Și fū de ca se –plūră *zilele slūjbee* lūi (Coresi, Tetr., 101).

În exemple, termenul este cel mai des întâlnit în combinație cu prepozițiile *în* și *din*.

În: Cum să s^ă știe ć'am cheltuit pre iazul dela moară dela Băbēni *în zilele lu Alexandro vodă*⁴ (Hasdeu, LRV I, 23 – Memorandum despre facerea unui iaz de moară); cându au foost *în zilēle lu Alixandru vodă*⁴ celu bătrānu tatāl Mihneei vodă (Hasdeu, LRV I, 39 – O sentință); cu cartē dumni-mēle a ținē și a lua den tot venitul ce va hi de jumătate de balta Bistrețului, cum au țānut și maintia *în zilele altor domni* (Hasdeu, LRV I, 110 – Întārire domneascā); Sā aml vrutl fi fii'ndl – *zilele părințilōr* noștri (Coresi, Tetr., 68); cu vrēre tatālui și cu ajutorul fīului și cū sfrōșitul duhului sfān'tl – *zilele mārēi* lu Ianășl crai (Coresi, Tetr., 167); Și *în zilele marelui* de Dumnezeu luminatu *arhiepiscopului Ghenadie* (Coresi, CÎ, I/11–12); Den mila lu Domnedzeu *în dzilele lu Batār Jigmon*, voievodă Ardealului și Țārēi Ungurești (PO, 11); *În zilele acestuia împārat* trecură Șcheii Dunārea (Hasdeu LRV I, 377, 380 – Cronica lui M. Moxa); Iară ce să va fi lucrat *în zilele acestor domni* nu să aflā scris nimic (Ureche, Let., 77/19–20); iar letopisețul striinilor scrie că au fost 6867, *în zilele acestui Ștefan vodă* ce scriem mai sus (Ureche, Let., 78/2–3); Iar Ștefan vodă, miercuri 24 de *zile a aceștii luni*, au dobândit cetatea Dîmbovița (Ureche, Let., 94/19–20); De o secetā mare ce au fost *în zilele acestui Pātru vodă*, de au peritu toată roada (Ureche, Let., 153/5–7 – titlu de capitol); Sā rădicasā *în dzilele aceștii⁶ domnii* și un domnișor de la Orhei (Costin, Let., 39/5); *în dzilele ceștii domnii* a lui Alexandru-vodă (Costin, Let., 71/4); Multe și mari smintēle am apucat și *în dzilele celor mai bătrîni* (Costin, Let., 124/12).

Din: că au fostū cumpărat Sarkiz încă *din zilele Mihnei vodă*⁴ (Hasdeu, LRV I, 160 – O delimitațiune); fiindū cetatea Hotinului *din dzilele lui Gașpar-vodă* pre sama leșilor (Costin, Let., 51/9).

2. Perioade calendaristice (an, lună, săptămână, zi, post), subdiviziune a zilei, având sens generic (*oră, ceas*), zi premergătoare unei sărbători sau unei activități (*ajun*):

2.1. An: După doi ani ai domniei lui Pātru vodă Aron, rădicatu-s-au de la Țara muntenească Ștefan Vodă, feciorul lui Bogdan vodă (Ureche, Let., 81/19–21).

⁶ Pentru topica adjectivului demonstrativ, vezi Dragoș 1995, 75.

2.2. Lună: pentru că mă hotărâsem ca acele șase *luni ale vieții* mele să le ard până la capăt (CP, 68).

2.3. Săptămână: ca era'n *săptămîna Paștilor* și trăbia să le dé dé paști la oameni la beserică (GN, 114/LXI).

2.4. Zi: Mai iușor1 va fi pâmân'tului Sodomului și a Gomorului la *ziōa judecatei* de cetăției acei9 (Coresi, Tetr., 51, 52, 54, 83); Astăzi e zi de bucurie și de veselie, fraților, *zioa veseliei și spăseniei, zioa luminei și a curăției, zioa pacelor și a împăcării*, zioa ce iară ca să fie și înnoirea sufletelor noastre (Coresi, CÎ, 115/4–6); Aceasta iaste cinstită și sfântă *a purtătorului* de lumină *zioa învierii* lu Hristosu (Coresi, CÎ, 115/8–9); De această purtătoare de lumină săptămână și de cinstita *zi a învierii* și de biruirea spăsiatoriului, Domnul nostru (Coresi, CÎ, 126/3–5).

Exemplele identificate sunt din texte cu caracter religios. Spre deosebire de forma de plural a substantivului regent (vezi *supra*, 1.3.) structurile de mai sus, prin forma de singular implicată, restrâng durata.

În următoarele două exemple: Când se prinde postu Sfintii Mării... atunci-i zice *Ziua Ursului* (ALRT II, 72/8–9); este o zi de-i zice *ziua Goangelor* (ALRT II, 72/12) genitivul este și unul al denumirii (vezi, spre exemplu, GA 1966 I, 76; II, 122 sau LRC, 387–388).

2.5. Post: Când se prinde *postu Sfintii Mării*... atunci-i zice *Ziua Ursului* (ALRT II, 72/8–9); Lăsatu secului de *postu Crăciunului* (ALRT II, 196/28); da nici *postu Crăciunului* sau *al Paștelui* nu mâncam cu dulce (TDM II, 213/20–21).

2.6. Oră: *la ora prânzului* mâncăm (TDMB I, 2, 77/23).

2.7. Ceas: sânt cei ce se trimit asupra sufletelor oamenilor necredincioși în *ceasul morții* (Hasdeu, Cuv. II, 169 – Texte bogomilice); voi nu vrut1 să vă būcurați – *časull lūmineei* lui (Coresi, Tetr., 144); ce să ne preveghem și să ne străjuim de *ceasul morții* (Coresi, CÎ, 71/38–39); că vreama postului treace, *ceasul pocăniei* venit-au (Coresi, CÎ, 88/4); cându numai de *ceasul morții* și de munca de vecie ce cugetați atunci (Coresi, CÎ, 109/6–7).

2.8. Ajun: nu duceam la pădure în *ajunu plugării* (TDMB I, 1, 181/2).

Notăm prezența procliticului *lui* pentru a marca relația de caz, cu substantive care denumesc sărbători: Bună *ziua a lu Ajun* / Da-i mai bună *a lu Crăciun* (ALRT II, 10/14–15); Seara, în *ajunu lui Sfântu Vasile* (ALRT II, 300/16); tot în *ajunu lu Anu nou* (ALRT II, 313/26); ca cum ar fi la Anu Nou și-n seara de *Ajunu Bobotezei*, ai văzut că este *ajunu lu Sfintu Vasile* (TDM II, 571/26–27); ai văzut că este *ajunu lu Sfintu Vasile* (TDM II, 571/26–27).

3. Momente specifice ale zilei, ca parte a unui întreg (*apus, asfințit, cântători, miez, noapte, răsărit, revărsat*⁷) sau ale unei perioade calendaristice (*sfârșit*, în exemplele identificate de noi):

3.1. Apus: i-au încungiuratu mai nainte de *apusul soarelui* (Ureche, Let., 152/8–9); Aproape de *apusul soarelui...* (Costin, Let., 44/21). În aceste exemple, sensul temporal al structurii *apusul soarelui* este completat prin aproximarea adusă de adverbe: *nainte de, aproape de*.

3.2. Asfințit: fetele de la țară spun că aduc noroc dacă le pui în sân *la asfințitul soarelui*⁸ (CP, 61).

3.3. Cântători: Că mana ta iar a veni / Din *cântătorii cocoșilor* (ALRT II, 152/10–11).

3.4. Miez: m-apucă *miezu nopții* (TDM II, 243/21); și ne-a apucat *miezu nopții* acolo (TDMB II, 1, 205/2–3).

Prezența prepozițiilor (*după, la, pe la*⁹), pe lângă rolul lor sintactic, au relevanță și din punct de vedere semantic, specificând sau aproximând momentul exprimat de regent + genitiv, la fel ca adverbul (vezi *supra*, 3.1.): c-o venit un vecin pe la trei **după miezu nopții** (ALRT II, 80/2); am stat până **după miezu nopții** la bal (TDM II, 956/5); vergelează **la miezu nopții** (ALRT II, 105/30); ne-am pomenit **la miezu nopții** (TDM II 834/17); când a adormit el **pe la miezu nopții**, hoțul a venit (TDO, 105/20); seara a venit o căruță **pe la miezu nopții** așa (TDM II, 496/13).

3.5. Noapte: Face punți în *noaptea Bobotezei și-a lu Sfântu Vasile* (ALRT II, 303/26) (în același timp și genitiv al denumirii).

3.6. În puterea: *noaptea, în puterea nopții*, ger, era un ger... (TDM II, 112/14). Includem aici și lexemul *noapte*, datorită sensului menționat de DLR (s.v.) „**III. 3.** (Urmă de un substantiv în genitiv și, de obicei, precedat de prepoziția „în”) Punct, moment culminant în desfășurarea unui fenomen, a unei acțiuni etc.”, exemplificând prin structura sus amintită (*în puterea nopții*): „(popular) miezul nopții”.

3.7. Răsărit(ă): au sosit la Ciceu și, sîmbătă în *răsărita soarelui*, septembrie 28, au intrat Pătru vodă în cetatea Ciceului (Ureche, Let.: 139/15–18).

În această structură, împreună cu cele în care apar *apus* și *asfințit, revărsat*, genitivul exprimă rolul de agent (genitiv subiectiv), însă sensul termenilor și prezența celorlalte subdiviziuni ale zilei permit selectarea lor în inventarul termenilor regenți ai unui genitiv al timpului.

⁷ Substantivele regent sunt redată alfabetic.

⁸ Compară cu structura în care în acuzativul determinant îndeplinește aceeași funcție: puse în sân *la asfințit de soare* că aduc noroc (CP, 61).

⁹ Inventarul prepozițiilor nu se limitează la cele menționate aici, acestea fiind prezente în textele sursă (vezi, spre exemplu, 3.7., 3.8., unde apar *în, până la* etc. pentru structurile care specifică momente ale zilei. Pentru lexemele incluse la celelalte categorii identificate au relevanță semantică *de pe, până la, până pe, pe, prin* etc.

3.8. Revărsat: Luptă-se iară cu Iacov un bărbat, tocma *pînă la revărsatul zorilor* (PO, 112/24); i-au lovit Ștefan-vodă cu oaste tocmită *în răvărsatul zorilor* (Ureche, Let., 86/24–25).

3.9. Sfârșit: cam *pe la sfârșitu lu octombrie* se-ncepe culesu porumbului (TDMB I, 2, 129/17).

4. Sensul temporal este identificabil și în cazul structurilor cu prepoziții sau locuțiuni prepoziționale care cer genitivul. Este cazul prepoziției *înaintea* sau a locuțiunii *în urma*¹⁰, care, împreună cu genitivul următor, specifică momentul în timp.

4.1. Înaintea: și să te blagoslovească *înaintea morții* lui (PO, 89/10); și chiemă episcopii și boiarii și toată curtea, de i-au învățatu *înaintea morții* și le-au arătatū moșan pre fiiu-său, Bogdan vodă (Ureche, Let., 147/7–9); și lupu s-a dus la... *înaintea Scufiței Roșii* la bunică-sa acas', bunica fetei (TDO, 89/14–15); Primăvara, *înaintea semănatului* de porumb (TDO, 360/12); păi m-am dus chiar *înaintea nunții* cu vreo două săptămâni (TDM II, 640/23). În structuri cu pronume în genitiv: nu-i obiceiū pre pământul nostru cum cea mai mică *înaintea ceii mai mari* să măritām (PO: 98/26); a făcut de mîncare tot *înaintea alorlante* (ALRT II, 264/32).

4.2. În urma: iară *în urma logofătului* Ștefan au răpedzit întii pre Sculi, apoi pre Iacomii (Costin, Let., 117/49); că în special puneam grâu *în urma porumbului*, în cele mai multe cazuri puneam *în urma porumbului* (TDM II, 132/20–22); da nu faceți decăt *în urma unei măsurători* se stabilește o limită (CIR, 106); *în urma decesului* soțului a rămas un apartament (CIR, 211). În aceeași situație este și *la urma*: mîncam *la urma clăcii* (TDMB II, 1, 159/25).

În cazul perechii antonimice de mai sus, sensul temporal poate fi decelat de cel spațial doar în context, de aici rezultând și funcția sintactică (circumstanțial de timp, ca în exemplele de mai sus, sau circumstanțial de loc, în exemple ca: Și toate slugile aceluî împărat căzură ġosū *înaiinte sfinteei Veneri* (Hasdeu, Cuv., II, 119 – Texte mähăcene); Se pune pe scaun *înaintea mărhăilor* un mălai, o pită (ALRT II, 126/1) etc.), existând diferite situații în care devine dificilă stabilirea sensului structurii (implicit, a funcției sintactice): Și *în urma ceașului* au sositū și o samă de oști (Costin, Let., 90/27); și am ieșit *înaintea autobuzului* (TDMB I, 1, 198/9) etc.).

În aceeași categorie a locuțiunilor prepoziționale cu genitivul este și *de-a lungul*:

4.3. De-a lungul: ce boli a avut ea mai grave *de-a lungu vieții* pîn-acum (CIR, 107).

¹⁰ Pentru statutul acestei grupări, având și sens spațial, vezi Vlasin 2015, 653.

5. Remarcăm în textele mai recente prezența a două lexeme, regent al unui genitiv, în structuri ce implică ideea de temporalitate (neprecizând momentul – este cazul regentului și nominalul în genitiv care limitează durata):

5.1. Parcurs: după aceea avem grijă pe *parcursu anului* de ea (TDM II, 113/13–14).

5.2. Perioadă: asta era *perioada grâului* sau muncile grâului (TDM II, 704/14–15); și problema cealaltă e cu parcările care se fac în *perioada sezonului* rece (CIR, 214); asta era *perioada copilăriei* (CIR 219); adică ne-am înțeles foarte bine până la *perioada pubertății* (CIR, 49).

Tipurile de structuri analizate¹¹, constituite dintr-un regent cu sens temporal și un substantiv (nominal) în genitiv, pe care l-am numit genitiv al „timpului”, reprezintă grupări care, din punct de vedere semantic, redau ideea de temporalitate, cu referire la perioade mai mari de timp sau la delimitări mai precise.

Sensul regentului este completat de determinantul în genitiv, alcătuind o structură circumscrisă temporal, ilustrând momente ale zilei, ale anului etc. sau diverse epoci istorice. Adesea, prezența unor prepoziții antepuse regentului îndeplinesc nu doar un rol sintactic, ci, datorită sensului lor, ele fixează sau, dimpotrivă, aproximează delimitarea temporală a structurii regent + nominal în genitiv.

Abrevieri bibliografice. Sigle

ALRT II = Petrovici, Emil (1943). *Texte dialectale culese de... Suplement la Atlasul lingvistic român II (ALRT II)*. Sibiu–Leipzig: Muzeul Limbei Române – Otto Harrassowitz.

CIR = Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana (coordonator) (2002). *Interacțiunea verbală în limba română actuală. Corpus (selectiv). Schiță de tipologie*. București: Editura Universității din București.

Coresi, CÎ = Coresi, Diaconul (1914). *Carte cu învățătură*. Publicată de Sextil Pușcariu și Alexie Procopovici, vol. I. București: Atelierele Grafice Socec.

Coresi, Tetr. = *Tetraevanghelul*. Tipărit de Coresi, Brașov, 1560–1561, comparat cu „Evangheliarul lui Radu de la Mănăcești” 1574 (1963). Ediție alcătuită de Florica Dimitrescu. București: Editura Academiei R.P.R.

Costin, Let. = Costin, Miron (1979), *Letopisețul Țării Moldovei. De neamul moldovenilor*. București: Editura Minerva.

CP = Pop, Liana (2004). *Verba volant: Recherches sur l’oral*. Cluj: Editura Echinoc.

¹¹ Cercetarea noastră nu are pretenția de a fi epuizat inventarul structurilor de acest tip, acesta poate fi în orice moment completat, la fel cum anumite exemple din textele sursă utilizate de noi pot fi sporite.

- Dragoș 1995 = Dragoș, Elena (1995). *Elemente de sintaxă istorică românească*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
- DLR = Ediție anastatică după *Dicționarul limbii române (DA)* și *Dicționarul limbii române (DLR)* (2010). București: Editura Academiei Române.
- Drașoveanu 1997 = Drașoveanu, D. D. (1997). *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*. Cluj-Napoca: Editura Clusium.
- GA = *Gramatica limbii române* (1966). Vol. I–II. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București: Editura Academiei.
- GALR = *Gramatica limbii române*. (2005). Vol. I *Cuvântul*, vol. II *Enunțul*. București: Editura Academiei Române.
- GN = Candrea, I.-A., Densusianu, Ov., Sperantia, Th. D. (1908). *Graiul nostru. Texte din toate părțile locuite de români*. Vol. II. București: Socec.
- Hasdeu, Cuv. II = Hasdeu, B. P. (1937). *Cuvențe den bătrâni*. Texte alese cu o introducere și note de J. Byck, *Tomul I Limba română vorbită între 1550-1600, Tomul II Cărțile populare ale Românilor în secolul XVI în legătură cu literatura populară cea nescrisă*. București: Editura „Cultura Națională”.
- Hasdeu, LRV, I = Hasdeu, B. P. (1878). *Limba română vorbită între 1550–1600*. Studii paleografico-lingvistice de ~, cu observațiuni filologice de Hugo Schuchardt. București.
- LRC = Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir (1978). *Limba română contemporană*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
- PO = *Palia de la Orăștie* (text – facsimile – indice) (1968). Ediție îngrijită de Viorica Pamfil. București: Editura Academiei.
- TDM II = *Texte dialectale Muntenia II* (1975). Publicate sub redacția lui Boris Cazacu, de Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană și Magdalena Vulpe. București: Editura Academiei R.S.R.
- TDMB I, 1; I, 2, TDMB II, 1 = *Noul Atlas Lingvistic Român pe Regiuni Moldova și Bucovina. Texte dialectale*. Vol. I, partea 1; vol. I, partea 2-a (1993). Culese de Stelian Dumistrăcel și publicate de Doina Hreapcă și Ion-Horia Bîrleanu, Iași. Vol. al II-lea, partea 1 (2002). București: Editura Academiei Române.
- TDO = *Texte dialectale Oltenia* (1967). Publicate sub redacția lui Boris Cazacu, de Cornelia Coșuț, Galina Ghiculete, Maria Mărdărescu, Valeriu Șuteu și Magdalena Vulpe. București: Editura Academiei R.S.R.
- Ureche, Let. = Ureche, Grigore (1967). *Letopisețul Țării Moldovei*. Texte stabilite, studiu introductiv, note și glosar de Liviu Onu. București: Editura Științifică.
- Vlasin 2015 = Vlasin, Veronica Ana (2015). Câteva considerații asupra statutului morfologic al locuțiunilor prepoziționale cu genitivul. În *Înspre și dinspre Cluj. Contribuții lingvistice. Omagiu profesorului G. G. Neamțu la 70 de ani*. Coordonator Ionuț Pomian, editor Nicolae Mocanu. Cluj-Napoca: Editura Scriptor și Editura Argonaut, 645–656.